

ZPRÁVY Z MATICE ČESKÉ, SEKCE SPOLEČNOSTI NÁRODNÍHO MUZEA

Zpráva o činnosti Matice české v roce 2014

Matice česká se v roce 2014 více zviditelnila v některých krajích České republiky, a to především zásluhou své výstavy. Tato výstava pod názvem *Matice česká a Národní muzeum*, původně připravená do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v roce 2013, se totiž v roce 2014 stala putovní. Nejdříve se představila veřejnosti v prostorách Městské knihovny v Novém Městě nad Metují (3. 6.–28. 6.), následně v Jihočeské vědecké knihovně v Českých Budějovicích (1. 9.–27. 10.) a nakonec ve Vědecké knihovně v Olomouci (18. 11.–31. 12.). Na všech výše uvedených místech se setkala s živým zájmem veřejnosti, byla i častým cílem návštěv středoškolských studentů.

Úspěšně pokračoval i projekt *Čeští spisovatelé v regionech ČR*, jehož výstupem jsou v roce 2014 informační panely v pěti lokalitách. Jako první byl v sobotu 17. května odhalen informační panel před rodným domem Ferdinanda Břetislava Mikovce ve Sloupu v Čechách. Matice česká zde zároveň veřejně vyhlásila sbírku na generální opravu náhrobku F. B. Mikovce na zdejší hřbitově. Finanční prostředky na opravu díky vedení obce, Vlastivědnému spolku Českolipska, kastelánovi hradu Sloup, Klubu Za starou Prahu a několika členům Matice české se podařilo ve velmi krátké době shromáždit, takže kompletní rekonstrukce náhrobku mohla být dokončena již v září 2014. Za účasti příslušníků české šlechty, zástupce Ministerstva kultury ČR a vedení města Jilemnice proběhlo v pátek 23. května 2014 odhalení panelu Jana Nepomuka Františka hraběte Harracha, který předsedal Matici české v letech 1862 až 1890, před budovou gymnázia v Jilemnicích. K odhalení došlo v rámci celodenních městských oslav, v jejichž rámci se uskutečnila i pietní vzpomínka v rodové hrobce Harrachů v Horní Branné, kde také zástupci Matice české položili květiny. V sobotu 7. června 2014 byl slavnostně odhalen na budově Spolkového domu na Husově náměstí v Novém Městě nad Metují za účasti vedení města informační panel, připomínající katolického kněze, historika a velkého českého vlastence Jana Karla Rojka, a zároveň proběhla vernisáž výstavy *Matice česká a Národní muzeum* v novoměstské knihovně. K dobré reprezentaci Matice české v Novém Městě nad Metují výrazně přispěli Vladimír Klofáč a Markéta Mrázková, která je i autorkou textu na informačním panelu. V rámci každoročních Hrubínových Lešan proběhlo před místní základní školou odhalení panelu Františka Hrubína, kde vedle recitačního pásma žáků místní základní školy vystoupila i Iva Málková, autorka informačního textu na panelu, která seznámila přítomné se vztahem Františka Hrubína k Lešanům. Další dva panely – Jiří Stanislav Guth-Jarkovský od Dalibora Dobiáše pro Rychnov nad Kněžnou a Zdeněk Kalista od Renaty Ferklové pro Benátky nad Jizerou, jejichž výroba proběhla také v roce 2014, budou osazeny v nejbližší možné době. Jejich vznik by nebyl myslitelný bez úzké spolupráce s Památkem národního písemnictví. Jako reklama činnosti v rámci ČR posloužil i článek Pavla Muchky o minulosti a současnosti Matice české ve Věstníku Asociace muzeí a galerií, číslo 4, který se tematicky věnoval spolkům přátel muzeí.

Člen výboru Matice české pro zahraniční styky Dalibor Dobiáš se účastnil třetího kongresu slovanských Matic, jenž byl svolaný Maticí slovinskou k 150. výročí jejího vzniku na 4. února 2014 do slovinské Lublaně. Bylo zde mj. rozhodnuto, že v roce 2015 bude vydána publikace k dějinám a současnosti Matic.

Vedle opravy hrobu Ferdinanda Břetislava Mikovce ve Sloupu v Čechách uskutečnila Matice česká v říjnu 2014 i generální opravu hrobu Aloise Jiráska v Hronově, a to ve spolupráci s místní radnicí, Společností Aloise Jiráska a také vnukem slavného spisovatele, doc. Václavem Jiráskem.

Během roku připravila Matice česká pro své členy bohatý kulturní program. Jarní přednáškový cyklus reflektoval výročí vypuknutí první světové války – *Česká společnost a první světová válka* (Josef Tomeš: *Dusno před bouří. Atmosféra v české společnosti na jaře 1914*; Lucie Peisertová-Kořínková: *František Gellner – ztracený na frontě*; Zdeněk Hojda – Milada Sekyrková: *Polní pošta. Dopisy do neznáma*). Podzimní přednáškový cyklus představil ruralismus v českém prostředí ve 20. století – *Ruralismus v české literatuře* (Jaroslav Med: *Ruralismus v české literatuře*; Zdeněk Beneš: *Obráz venkova v české historiografii v první polovině 20. století*; Renata Ferklová: *František Křelina, Josef Knap a Václav Prokúpek – odsouzení v brněnském procesu v červnu 1952*). Také pokračoval po celý rok cyklus literárních vycházek Prahou, připravený Evou Havlovcovou a Hasanem Zahirovičem (*Betlémské náměstí a jeho literární historie*; *Po stopách bratří Čapků – Náměstí Míru bratří Čapků, Tiché území bratří Čapků, Národní třídou Karla Čapka*; *Blízko Staroměstského náměstí možná potkáme Franze Kafku*; *Za Bohumilem Hrabalem a jeho dílem po Libni*; *Jaroslav Hašek – po stopách spisovatele*; *Kde stávala proslulá Bouda – Václavské náměstí a okolí*).

Cílem Matice české je také propagovat Národní muzeum a jeho aktivity. Vedle pravidelné dobrovolnické činnosti členů v Knihovně Národního muzea je třeba zmínit systematickou propagaci aktuálních výstavních projektů Národního muzea. Na začátku roku se uskutečnily tři komentované prohlídky výstav, realizované v rámci výstavního projektu *Peníze*, později i prohlídka unikátní výstavy *Země černých faraonů*. Se středověkými uměleckými díly ze sbírek Národního muzea se členové Matice české seznámili na plzeňské výstavě *Gotika v jihozápadních Čechách*. Proběhla také v režii Matice české prezentace nové knihy místopředsedy Matice české, Lubomíra Sršně *Malované drobné portréty* ve sbírkách Národního muzea a také knihy Luboše Kafky *Lidové podmalby na skle ze sbírek Národního muzea*. I v roce 2014 se uskutečnila odborná komentovaná prohlídka historických objektů (Clam-Gallasův palác), dále samostatné přednášky (Martin C. Putna: *Jan Kollár – Slávy dcera*; Martin Krummholz: *Dílo sochaře Stanislava Suchardy*) a tři autobusové výlety, z nichž červnový se zaměřil na poznání méně navštěvovaných částí Horní Lužice ve spolupráci s Maticí lužickosrbskou. Do matičního programu byly zařazeny i komponované literární pořady – *Z Povídek malostranských* a nová nastudování děl českých spisovatelů Dismanovým rozhlasovým dětským souborem.

V roce 2015 se bude činnost Matice české ještě více rozšiřovat. Dva návrhy členů výboru Matice české na vznik stálých literárně zaměřených expozic byly kladně přijaty a finančně podpořeny dotací EU: nová expozice Josefa Jungmanna v jeho rodném domku v Hudlicích u Berouna a Muzeum klasického knihařství v Rožďalovicích u Nymburka, kde vznikne i prostor na krátkodobé výstavy se zaměřením na českou knižní kulturu. Příští rok dojde i k osazení panelů na několika místech ve Středočeském kraji, jehož součas-

né vedení podporuje jejich realizaci (František Nepil – Stradonice; Julius Grégr – Máslovice; Karel Slavoj Amerling – Budeč u Zákolan). Díky dobré spolupráci s Krkonošským muzeem v Jilemnici zde bude v roce 2015 umístěn panel věnovaný spisovateli a zdejšímu rodákovi Jaroslavu Havlíčkovi, a to v souvislosti i s otevřením výstavy o Matici české, která i v příštím roce putovně navštíví několik míst v Čechách.

Pavel Muchka

Slavnostní odhalení informačního panelu, který připomíná život a dílo Jana Nepomuka Františka hraběte Harracha, proběhlo dne 23. května 2014 před budovou gymnázia v Jilemnici (zleva: Jan Luštinec, ředitel Krkonošského muzea v Jilemnici a autor textu na informační tabuli, Magdaléna Pokorná, předsedkyně Matice české, Eva Ryšavá, bývalá předsedkyně Matice české, Pavel Muchka, jednatel Matice české)

Jan Karel Rojek

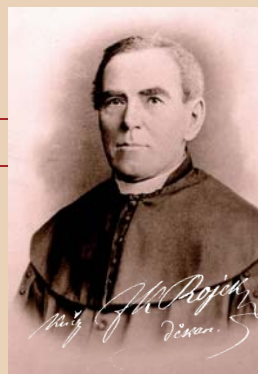
* 31. 3. 1804, Litomyšl

† 11. 8. 1877, Budyně nad Ohří

Nejsem cizincem mezi vámi, neboť 32 let mezi vámi žiju; celý vikariát mne zná z mého působení duchovního co muže, který groš svůj dělil s vlastní, když se jednalo o zvelebení národnosti naší.

(Rojkovo svolání k voličům, 11. 3. 1861)

Jan Karel Rojek se narodil 31. března 1804 v Litomyšli jako jediný syn zámožných měšťanů. Jeho rodiče měli na náměstí obchod s prodejem a šenkem vína. Po absolvování piaristického gymnázia a filozofického institutu v Litomyšli studoval teologii v Hradci Králové. Tehdy mu zemřel otec, teprve padesátiletý. Matku si vzal později Rojek k sobě, zemřela v Novém Městě nad Metují v roce 1853 a je pohřbena na zdejších hřbitově v Všech svatých. V roce 1827 byl J. K. Rojek vysvěcen v Chrásti na kněze a nastoupil na své první místo kaplana v Polné, později v Krucemburku. Hornatá a chladná krajina však nesvědčila jeho zdraví a v roce 1829 musel odjet domů na léčení.

Jan Karel Rojek, fotografie, 1875 (Národní muzeum)

Znak na dopisech děkana Rojka (Děkanství Nové Město nad Metují)

Po zotavení byl v červenci 1829 přeložen do Nového Města nad Metují. Působil nejen jako kaplan, ale především jako národní buditel. Zprvu šlo o propagaci, distribuci a půjčování české literatury školní mládeži i dospělým farníkům (často zdarma a na vlastní útraty) a o zřízení školní knihovny. V roce 1832, kdy vypukla epidemie cholery, pomáhal Rojek ze všech sil – návštěvami i finančně. V závěru roku odkoupil od prvního fidele ochotnického souboru, kupce Ferdinanda Venclíka, zařízení divadla. Výtečky z představení byly odevzdávány do chudinského fondu města, který založil krátce předtím. Dochoval se i Rojekem sepsaný seznam rekvizit, pod jeho vedením divadlo zahájilo činnost Štěpánkovou veselohrou *Půjčka na oplátku*.

J. K. Rojek byl nadšený badatel, zkoumal historické památky regionu, procházel archivy měst a panství, církevní archivy, farní matriky. Vypracoval řadu rodokmenů zdejších měšťanských rodů. Uspořádal hudební archiv pro novoměstský děkanský kůr, získal i vzácný zpěvník novoměstského literárského kůru, *Graduál český*. Stal se prvním významným historikem tohoto kraje. Už ve svých třiceti čtyřech letech byl za zásluhy jmenován čestným měšťanem Nového Města nad Metují.

V roce 1839 byl Rojek přeložen biskupskou konzistoří do nedalekých Bohuslavic, kde pak působil až do roku 1850. Dal tam opravit kostel, zakoupil nové varhany, zřídil knihovnu. Vynikajícím počinem byla tzv. bohuslavická symposia – vlastenecká setkání, probíhající za účasti Rojkových přátel. Celoživotním přítelem mu byl dobrušský kněz Josef Mnohoslav Roštlapil. Zapojovali se spolu odvážně i do politického života. V roce 1848 se oba zúčastnili Slovanského sjezdu v Praze, do něhož vkládali velké naděje. Rojek se zajímal i o život okolních obcí, pod jeho vlivem se z některých občanů stali sběratelé a písmáci. Nahořanský sedlák Jan Rydlo, povzbuzen Rojkem ke sběratelství jako osmnáctiletý, nasbíral tolik archeologických a historických památek, že otevřel ve své obci malé muzeum. V roce 1862 posvětil

Pomník J. K. Rojka na hřbitově v Budyni nad Ohří (foto Vl. Klofáč)

Rojek v Nahořanech kapli svaté Rodiny a vybavil ji chrámovým inventářem. Dekáda Rojkova působení v Bohuslavicích přinesla své ovoce i na poli badatelském. Zkoumal kostely, zvonice, nápisy na zvoncích a náhrobcích, ohledával místa, kde dříve stály hrady nebo tvrze. Napsal stať o historii Černčic a zaslal do Muzea v Praze vzácný nálezk – pečeti Arnosta z Talberka, prvního doloženého majitele Černčic.

Nelze opomenout ani Rojkovo mecenášství – podporu nadaných studentů. Správně odhadl malířské nadání Josefa Ladislava Šichana, jehož byl kmotrem i učitelem. Zaplatil mu studia s tím, že až je dokončí, namaluje Rojkovu podobiznu. Vděčný Šichan jich později namaloval dokonce několik. V Novém Městě uspořádal Rojek finanční sbírku pro syna Boženy Němcové Jaroslava na podporu jeho malířských studií v Mnichově.

V září 1850 byl Jan Karel Rojek jmenován děkanem v Novém Městě nad Metují. Jeho vlastenecké činnosti se návratem do města otevřely širší možnosti, ale přinášelo to i řadu úskalí. Rozporuplnou osobností, se kterou se Rojek střetl, byl podkrajský Jan Nepomuk Lhota. Rojek, který se rozhodl ozdobit chrámy ve svém vikariátu umělecky hodnotnými obrazy, zvolil podle mínění vrchnosti nevhodný motiv hned na prvním obraze. Šlo o vyobrazení sv. Václava od Josefa Vojtěcha Hellicha, jež bylo namalováno pro kostelík na Dobeníně (v Václavici). Pozvednutá pěst rytíře Kojaty v pozadí obrazu, kde byl vymalován sněm na Dobeníně roku 1068, byla pochopena jako pobídka ke vzpouře proti vrchnosti. Následovalo udání četnickému velitelství a reakce konzistoře. Když vše utichlo, Rojek obraz do kostela přesto instaloval. Netušil, jak značně bude poškozen v roce 1866 při bitvě na Dobeníně.

I přes napjatou atmosféru pracoval Rojek dál pro své rodinu a nepřestával studovat regionální historii. Publikoval v *Časopise Českého muzea*, psal do *Památek archeologických a místopisných*, stal se pod šifrou RJ autorem pěti hesel v *Riegrově Slovníku naučném*. Byl členem Matice české, Svatoboru, Jednoty sv. Víta, Dědictví svatojánského a Matice ilyrské. V roce 1857 vydal *Památky hradu, města a panství Náchoda*

Udělení čestného měšťanství J. K. Rojkovi v Novém Městě nad Metují v roce 1838 (SOKA Náchod)

i vlastníků jeho, sepsané přítelem Josefem Myslimírem Ludvíkem. Rozšířil je a doplnil na základě vlastního bádání, protože Ludvík zemřel před dokončením díla. Rojek přes spory s Ludvíkovou rodinou odevzdal v souladu se svým svědomím práci dokonale a ucelenou. Zanechal také množství cenných opisů a výpisů archiválií – excerpta z archivu opočenského panství, opisy pamětí týkajících se kláštera v Doksanech (i s mapami), přepisy městských a cechovních privilegií... Jeho práce jsou většinou dochovány jen v rukopisech: *Matriky opočenská a novoměstská*, *Přehled dějin Nového Města nad Metují*, *Obrazy z dějin Nového Města nad Metují*. V roce 1857 se stal Rojek biskupským vikářem a okresním škol dozorcem, roku 1861 byl zvolen poslancem okresu novoměstského, náchodského a opočenského. Brzy byl za své zásluhy jmenován čestným občanem v Dobrušce, Opočně, Červeném Kostelci i jinde. Neustálé spory s mocnými vyvrcholily tím, že vrchnost nakonec Rojka v roce 1862 z Nového Města vyštvala, když záměrně nedala opravit budovu děkanství. Tehdy se rozhodl pod tlakem okolností a ze zdravotních důvodů odejít do Budyně nad Ohří. Další patnáct let života zasvětil práci kněze a bádání historika v tamním regionu. Zemřel v srpnu 1877 v Budyni nad Ohří, kde je i pochován. Představme si vysokého nesmlouvavého kněze s hustým obličím a vážným výrazem, který svou pílí, oddaností Bohu a národu, ale především láskou k lidem, vykonal tolik dobrého pro občany tohoto města a okolí. Připomínejme si i dnes s vděčností tohoto obdivuhodného člověka, který sice nebyl novoměstským rodákem, ale věnoval tomuto kraji nejlepší roky svého života.

Mgr. Markéta Mrázková

Zizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s městem Nové Město nad Metují – květen 2014

Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10
Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.

* 2. 11. 1828, Vídeň

† 12. 12. 1909, Vídeň

Jan Nepomuk František hrabě Harrach

Hrabě Harrach je všestranně a zcela neobyčejně činným mužem, a kdekolí zasadil sílu svou, zasadil ji s prospěchem. Jan hrabě Harrach je šlechtic nejen rodem, nýbrž i duchem a citem.

(Jan Neruda, Humoristické listy, 1885)

Patří k nejvýznamnějším představitelům naší aristokracie druhé poloviny 19. století. Zasloužil se o rozvoj našeho politického, hospodářského i kulturního života.

Narodil se jako syn vzdělaného, vlastenecky orientovaného Františka Arnošta hraběte Harracha a jeho manželky Anny Marie Terezie, rozené princezny z Lobkovic. Jisté i to se stalo příčinou, proč hrabě Jan záhy začal zvýšenou měrou pocítovat své české kořeny. Rozhodující vliv však na něj měl vlastenecký trojlístek jeho vychovatelů: Jan Erazim Voceľ, Vendelín Grünwald a Antonín Jaroslav Vřtátek.

Již roku 1848 se mladý šlechtic spolu s otcem účastnil Slovanského sjezdu v Praze. O rok později vstoupil do armády. Po necelých osmi letech aktivní služby opustil, neboť se připravoval na sňatek s Marií Markétou z Lobkovic. Těšil se také na nově zakoupený velkostatek Konárovice u Kolína.

V padesátých letech 19. století se začal hrabě Harrach intenzivně věnovat osvětě v oblasti zemědělství. V roce 1863 založil ve Stěžerách na Královéhradecku rolnickou školu. Psal dokonce spisky pro šlechtice poněkud neobyčejně, například *Krátké naučení o důležitosti dobytka dojného, kterak dlužno rozumně jej chovati a jakých vad se vystrážiti* (1864).

Holbička s nápisem „Faukaná w Nowym Świete dne 25. srpna 843 od Jána hraběte z Harracha“ (Krkonošské muzeum v Jilemnici)

Dobře si uvědomoval, že české výrobky musíme také náležitě prezentovat. Účastnil se jako zástupce monarchie několika zahraničních světových výstav a bohaté zkušenosti využil během příprav Jubilejní zemské výstavy v Praze v roce 1891.

Přispěl k rozvoji českého průmyslu. Stal se předsedou České hedvábnické jednoty, Českého spolku pro vývoz a přívoz, banky Slávie i dalších institucí. Své předsednictví nechápal nikdy jen jako čestnou formalitu a do dění zasahoval odbornou prací, vahou své osobnosti a nezdřídka i velkorysou hmotnou pomocí.

Výrazně se exponoval také v českém politickém životě. V roce 1865 vstoupil jako poslanec do zemského sněmu, o pět let později do říšské rady a roku 1884 se stal členem panské sněmovny. Přesvědčením byl austroslavista blízký názorům Františka Ladislava Riegera. Na rozdíl od něj však působil více jako vykonavatel než tvůrce národní politické koncepce, avšak v mnoha názorech si podržel osobitost. Jeho nenaplněným snem zůstalo založení nové konzervativní strany. Dobře si uvědomoval, že mnohonárodnostní podunajská monarchie může fungovat pouze na základě rovnoprávného přístupu ke všem zde žijícím národům. Své konzervativní názory shrnul do útlé publikace *Spása Rakouska* (1865). Vyjádřil tu zásady, od nichž se během svého dalšího života příliš neodchyloval.

Zásluhy hraběte Harracha o rozmach českého kulturního života považujeme za zcela mimořádné. Jako kurátor Matice české (1862–1890) podporoval intenzivně vydávání české literatury. Spolupracoval například s Karlem Jaromírem Erbenem, jenž na jeho popud a s jeho peněžní podporou mohl v roce 1864 vydat portrét i v doplněné podobě *Prostonárodní písně a říkadla*, jak je známe dnes. Dotací pomohl i vydat jedenáctý ročník významného satirického časopisu *Živa*. Podle Palackého Dějin sepsal a roku 1867 vydal *Chronologický přehled dějin českých* určený české mládeži a tisíc čtyři sta výtisků věnoval Matici české. Jako její představitel v následujícím roce slavnostně poklepal na základní kámen Národního divadla. Zasloužil se také o postavení muzejní budovy na Václavském náměstí v Praze, o její výzdobu a její uvedení do provozu. V roce 1890 byl zvolen prezidentem Společnosti Muzea Království českého a zůstal jím až do své smrti.

Účinně přispěl také k vybudování pražského Národního divadla. Po krátkou dobu působil jako jednatel Sboru pro zřízení této scény a v době nepřítomnosti předsedy Karla Schwarzenberga jej fakticky vedl. Dokládá to i skutečnost, že kancelář sídlila v Harrachově pražském paláci. Vidni se takové „ultračeské“ aktivity několika českých šlechticů příliš nezamlouvaly a ozývaly se požadavky, aby přední z nich (Harrach, Schwarzenberg, Clam-Martinič) složili své důstojnické hodnosti. Posléze obdrželi z Vídně přímý pokyn, aby ukončili svou činnost v čele Sboru. Po konzultacích s některými představiteli české politické reprezentace, například i s Františkem Palackým, příkazu uposlechli.

V souvislosti s podporou divadla vypsal hrabě Jan Harrach roku 1861 soutěž o „dvě nejlepší české opery a náležitě texty k nim“. Roku 1866 získali hlavní cenu Smetanovi *Braniboři v Cechách*. Skladatel obdržel mimo jiné odměnu ve výši 600 zlatých.

V čase prvního otevření Národního divadla publikoval Harrach v časopise *Osvěta* brilantní studii o neutěšených poměrech početné české mládeži ve Vídni. V součinnosti se Slovanskou besedou, v jejímž čele stál, a spolkem Komenský založil ve Vídni českou školu, vymohl konání bohoslužeb v čestné a výrazné oživil zdejší spolkový život. Jen na zakoupení českého kostela věnoval částku 200 000 korun! Označení *otec vídeňských Čechů* mělo v té době hluboký smysl a charakterizovalo vztah hraběte k české menšině.

Versovaná chvalopec Jaroslava Vrchlického na hraběte Harracha, která vyšla tiskem v roce 1893, dokládá jeho mimořádný význam pro český život ve Vídni (Krkonošské muzeum v Jilemnici)

Krkonoše hrabě Jan miloval. Již v roce 1860 zavedl na svém velkostatku české úřadování. Značnou pozornost přiznal věnoval svému podnikání. Zdokonaloval také krkonošské komunikace včetně turistických. Západní řebeny zpřístupnila dnešní Harrachova cesta, vybudovaná v letech 1876–1879, vedoucí z Harrachova údolím Mumlavy k Labské boudě a do Špindlerova Mlýna. Poté následovaly další komunikace. Roku 1889 stál u zrodu jilemnického odboru Klubu českých turistů. O tři roky později byl pro mimořádné zásluhy jako první jmenován čestným členem KČT. Hospodářský nebo turistický rozmach západních Krkonoš by nebyl myslitelný bez dobrého vlakového spojení. I tady hraběti Janovi náleží podstatná zásluha na vybudování místní dráhy z Martinic v Krkonoších do Rokytnice nad Jizerou. Vědom si významu turistického ruchu, dal postavit na Žalém roku 1890 restauraci a o dva roky později charakteristickou kamennou rozhlednu, kterou s oblibou navštěvujeme dodnes. Rozmachu turistiky hrabě napomohl i tím, že v roce 1892 dal přivést na Jilemnicko první lyže, a bezděky tak z Jilemnice učinil kolébku českého lyžování.

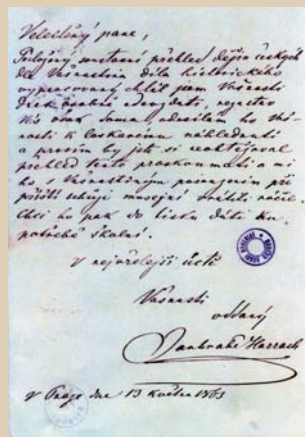
Dobře si uvědomoval, že horskou přírodu musíme chránit. Roku 1904 zřídil v Labském dole na severním svahu Krkonoše první krkonošskou přírodní rezervaci o rozloze přes 60 ha.

K Jilemnici měl hrabě Harrach velký vztah. Jilemníci jeho lásku dokázali většinou náležitě ocenit a roku 1861 ho jmenovali svým čestným měšťanem.

Výraznou pracovní aktivitu si hrabě Harrach udržel téměř do konce života. Zemřel ve Vídni, pochován je v rodinné hrobce v Horní Branné u Jilemnice. PaedDr. Jan Luštinec

Portrét Jana Nepomuka Františka hraběte Harracha od Františka Zeniška, olej na plátně, 1896 (Národní muzeum)

Dopis ze 13. května 1863, v němž hrabě Harrach prosí Františka Palackého o posouzení svého Chronologického přehledu dějin českých. Harrach připravoval tuto publikaci, optírající se o Palackého Dějiny, pro českou mládež (Památník národního písemnictví)

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s Krkonošským muzeem v Jilemnici (Správa KRMAP) a městem Jilemnice – květen 2014
Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.

Jiří Guth-Jarkovský v době, kdy se stal ceremoniářem T. G. Masaryka. Fotografie z ateliéru Langhans (Památník národního písemnictví).

Jiří Stanislav Guth-Jarkovský

* 24. 1. 1861 Heřmanův Městec † 8. 1. 1943 Náchod

Tvůj obraz, Rychnově, obraz klidného, vážného gymnaziálního města, žijícího tak trochu v závětrí s patriarchálním svým přimyslem soukenickým, ale už se valně probouzejícího do nového českého ruchu, vryl se mi do paměti tak, jako písmo do tvrdého kamene je vydlabáno. Nic, až do poslední chvíle mého žití, nesmaže ostré jeho kontury, pořád jasných barev...
(Paměti, 1929)

Středoškolský profesor Jiří Guth v roce 1891. Fotografie z ateliéru H. Fiedler (Památník národního písemnictví).

Autor *Společenského katechismu*, jeden z průkopníků olympijského hnutí, propagátor sportu, cestování a turistiky a všestranný spisovatel se narodil jako Jiří Guth 24. ledna 1861 ve východočeském Heřmanově Městci v rodině Karla Gutha, úředníka na panství knížete Kinského. Poté, co otešel do penze, se manželé Guthovi i s dětmi přestěhovali do Kostece nad Orlicí. Jiří Guth zde vychodil obecnou školu. Dalšího vzdělání se mu dostalo na piaristickém gymnáziu v Rychnově nad Kněžnou. V Rychnově bydlel na Láni u Světelských a zde pod zámek u Mrázů (čp. 402) a do města zajížděl i později. Svě studium pak dovršil roku 1883 na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze. Doktorát filozofie zde získal jako vůbec první absolvent české části univerzity po jejím národnostním rozdělení v únoru 1882.

Bystrý mladík, který se již za studií zapojil do českého spolkového života mj. v Jednotě filozofické (1882), se hned na podzim 1883 vrátil na východ Čech a nastoupil jako vychovatel synů prince z rodu Schaumburg-Lippe na zámcích v Náchodě a Ratibořicích. Kosmopolitní a přitom patriotické prostředí slouchy zapůsobilo na Gutha vnitřní a vnější noblesou: *Sám musil jsem konati pozorování, abych se řídil podle ostatních a nezbudil zádní neohrabanosti, což zvláště pro přísti mé žáky bylo by bývalo učiněné gaudium. Jen některé matčiny pokyny byly mi tady vodítkem, a to bezpečným, pak hbitost mládí.*

Vychovatel se s oběma hochy sblížil a roku 1885 s nimi odjel do soukromé školy na zámku Lancy v Ženevě ve Švýcarsku. Dvoutletá cesta do Švýcarska poskytla Jiřímu Guthovi prostor pro vlastní poznávání a studium. Zdokonalil se v jazycích, čerpal z filozofické výuky na ženevské univerzitě i z ženevských knihoven. Právě ve Švýcarsku se vedle Gutha překladatele zrodil Guth spisovatel, a to cestopisnou črtou, již v roce 1887 otiskl Svatopluk Čech v *Květech*. S mladými princy z rodu Schaumburg-Lippe navštívil Guth také Alpy a sám se vypravil na cestu do Francie, Španělska a do Afriky.

Na podzim 1887 nastoupil Jiří Guth na pražské Akademické gymnázium, kde – respektive na gymnázium v Žitné ulici a Minervě, prvním dívčím gymnáziu ve střední Evropě – setrval až do roku 1893. Především se však ponořil do pražských společenských a literárních podniků této doby. Stal se mj. členem redakce *Ottova slovníku naučného*. Jako člen přitom neutichala Guthova cestovatelská vášň. Projel západní Evropu a část Afriky, ale i severní Ameriku a o tyto cesty se podělil se svými čtenáři. V Paříži se přitom seznámil s Pierrem de Coubertin, který roku 1894 jmenoval Gutha do nově vznikajícího olympijského výboru.

Návrat z Ameriky v létě 1893 přinesl Guthovi další dočasné místo na reálném gymnáziu v Klatovech. Z klidné a soustředěné práce ho vytrhaly jen další cesty. Roku 1896 se tak vypravil, při poměrném nezájmu Čechů, na první novodobé olympijské hry do Athén. Do konce svého života se Jiří Guth

zúčastnil takřka všech dalších olympiád, a to od roku 1899 jako zakladatel a první předseda Českého, později Československého olympijského výboru a od roku 1919 ve funkci generálního tajemníka Mezinárodního olympijského výboru. Jeho zásluhou mohli Češi jako národ vystupovat na olympiádách ještě před vznikem Československé republiky.

V létě 1896 získal Jiří Guth stálé profesorské místo na pražském gymnáziu v Truhlářské ulici, kde působil až do první světové války. Stabilizace existenčních poměrů mu umožnila svatbu. Roku 1897 se oženil s Annou Černou, dcerou svého gymnaziálního profesora z Rychnova nad Kněžnou. Vedle výuky překládal (mj. Karla Maye, Guy de Maupassanta či Emila Zolu) a literárně tvořil, přecházeje i k románovému tvaru (*Ulomená haluz*, 1919). Angažoval se ve sportu a olympijském hnutí, nově i v Klubu českých turistů. Roku 1897 se stal redaktorem *Casopisu turistů* a v roce 1915 byl zvolen předsedou Klubu. Stal se též jednatelem spolku na podporu českých spisovatelů Svatobor a předsedou Anglického klubu.

Na počátku 20. století vyšla Guthova nejslavnější práce, mnohokrát vydaný *Společenský katechismus* (1914), v němž autor zúročil své zkušenosti vychovatele a učitele, mimoto i aktivního a zcestovalého společníka. Nejednalo se jen o soubor strohých předpisů, nýbrž i o vtipně, provázané psané úvahy o české společnosti a o její konfrontaci s cizinou. Pro tento svůj ráz nebyl ovšem Guthův *Katechismus* přijat jednoznačně, autorovi byl dokonce vytýkán „ultramonarchismus“. Jako předseda Klubu českých turistů vydal Jiří Guth vedle *Společenského* také *Turistický katechismus* (1917).

Po vzniku samostatné Československé republiky se Jiří Guth (dále Guth-Jarkovský dle jednoho ze svých pseudonymů) stal v červnu 1919 ceremoniářem T. G. Masaryka, mj. tvůrcem hradního protokolu. Na Hradě zůstal do roku 1925. Stejně jako *Katechismus* se také Guthova práce na Hradě stávala předmětem útoků. Tak například *Rudé právo* kritizovalo nově zavedený, Guthem spravovaný Řád Bílého lva: *Dosavadní praobčejný učitel slušnosti na Hradě povýšil mezi bohy. Bude pověřen organizací připravovaného Řádu Bílého lva, jenž bude mít za úkol udělat čaru mezi praobčejnými demokraty a kromobčejnými naddemokraty, jichž prsa bude zabití Bílý lev... Nutno dohonit Evropu!*

Nedlouho po odchodu do výslužby Jiří Guth ovdověl a roku 1931 se přestěhoval zpátky do Náchoda. Funkce, jež dosud vykonával aktivně, postupně nahrazoval funkcemi a hodnostmi čestnými (roku 1928 získal za své zásluhy o olympijské hnutí holandský Řád komturského kříže). Koncem dvacátých let doznívaly, mj. rozsáhlými *Paměťmi* (1929), jeho literární aktivity. Smrt zastihla Jiřího Gutha po pádu Masarykovy první republiky 8. ledna 1943 v Náchodě. Pochován je na Olšanských hřbitovech v Praze.

PhDr. Dalibor Dobíáš, Ph.D.

Jiří Guth s manželkou Annou a synem Gastonem. Fotografie z ateliéru Langhans (Památník národního písemnictví).

Vzpomínky a dojmy z cest po Alžírsku vyličil Guth v knize *Na pokraji Sahary*, která vyšla u Jos. R. Vilímka v roce 1892 s ilustracemi Viktora Olivy (Památník národního písemnictví).

Guthova *Causerie z cest* po Španělsku vyšla v nakladatelství F. Šimáček v roce 1894 (Památník národního písemnictví).

Jiří Guth-Jarkovský na návštěvě u středoškolského profesora Jindřicha Čížka v Rychnově nad Kněžnou. Fotografie od Františka Šmíky, 1925 (soukromý archiv).

Zřizovatelé: Národní muzeum – Maticе česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s městem Rychnov nad Kněžnou – září 2014

Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Maticе česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, maticе_ceska@nm.cz.

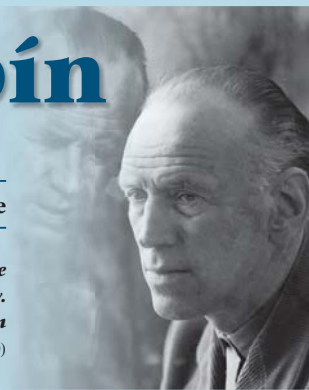
František Hrubín

* 17. 9. 1910, Praha

† 1. 3. 1971, České Budějovice

... věřil jsem v životě víc na lásku než na přátelství. Když zradí láska, jednou se ta hořkost rozplyne, to nejsladší však, co z ní zbude, už v nás zůstane navždy. Když zradí přítel, to vzácné, co na přátelství je – družnost, důvěra –, rázem zmizí, ale hořkost zůstává.

(F. Hrubín v dopise J. Seifertovi ze dne 21. 9. 1970)

František Hrubín. Fotografie Marie Šechtllová (Atelier Šechtl & Voseček).

Tvůrčí osobnost Františka Hrubína provází český literární a kulturní život od třicátých do sedmdesátých let 20. století. Básník, dramatik, překladatel, editor, filmový scenárista František Hrubín se narodil v Praze v roce 1910 a svět opustil v roce 1971 v Českých Budějovicích.

Život Františka Hrubína poznamenaly obě světové války. První prožil jako čtyřleté až osmileté dítě. Když otec narukoval, vzala matka děti a odešla ke svým rodičům do Lešan. Františka obklopila velmi kompaktní rodina a nádherná příroda. Tady zažil prvotní úžas posluchače příběhů. Krajina k němu promlouvá tajemností vůní, zvuků a tvarů. Ozvěny dodnes čteme v prózách *Doušek života* (1949), *U stolu* (1958), v básnických skladbách *Romance pro křídlovku* (1962), *Černá denice* (1967), *Lešanské jesličky* (1970).

[...] já pamatuji,
jak šel tatínek do války, a čekám, kdy
se vrátí, jde mi na pátý rok, od té doby
budu stále na něco vzpomínat a stále
na něco čekat, bát se věčně o někoho,
čekat pohromy a když přijdou zase čekat,
kdy skončí, zoufat a doufat. A co mi bude
dáno prožít, bude krunýřem, který má
chránit to dítě ve mně, jenom krunýřem,
který vyztužily láska i neřesti,
radost i žal, a všichni, které navždy ztratím,
budou se ke mně vracet ve snách přesvědčit se,
zdali je pod ním dosud nemluvně, jež kdysi
volali mým jménem, aby se probralo
z blahého nevědomí.
(z básnické sbírky *Lešanské jesličky*, 1970)

Trojtřídní smíšenou školu obecnou vychodil v Lešanech, gymnázium absolvoval v Praze. Nastoupil na Filozofickou fakultu UK, v roce 1934 se ucházel o knihovnickou pozici a uspěl. Po druhé světové válce krátce působil F. Hrubín jako úředník na ministerstvu informací, spisovatelem z povolání se stal v roce 1946.

V roce 1933 vyšla v nakladatelství Melantrich Hrubínova první básnická sbírka *Zpíváno z dádky*. K nejčastěji citovanému hodnocení pro první období Hrubínovy básnické tvorby patří slova Františka Xavera Šaldy: *Tichý extatik, který vidí, co uniká jiným, [...] mámnivý melodik, tím mámnivější, že melancholický zpěv jeho krve láme do zajíknutí touha duchovnosti i lítost nevypoupení.*

V první polovině čtyřicátých let se intenzivně věnoval překladům dramatických textů, psal první sbírky pro děti (*Ríkajte si se mnou*, 1943), překládal verše francouzské poezie (Paul Verlaine).

Hrubín se upsal také redakční činnosti (*Kvart, Malý čtenář*). Po válce založil *Mateřídoušku*, inicioval vznik *Zlatého máje*. Byl nepřehlédnutelný v Klubu přátel poezie.

František Hrubín byl básníkem, nebyl davovým řečníkem. Dotýkaly se ho však útoky vedené na literaturu na přelomu čtyřicátých a padesátých let 20. století. Prožil si denunciaci, když útočili na jeho *Hirošimu* (1948), na překlady z francouzské poezie. V červnu 1956 F. Hrubín odvážně promluvil na druhém spisovatelském sjezdu. Vystoupení otevřel slovy: *To, co*

zde řeknu, je mým osobním vyznáním. Veřejně se zastával básníků, jejichž jména byla vymazávána z dějin literatury. Přirovnával, inspirovan překládáním Mallarméovy básně, situaci české literatury k zamrzlé labuti: *je zdanlivě krásná, ale křídla uvězněna v ledu ji zbavují svobody a přibližují smrti.* Hrubín dal svým vystoupením naději, v dochovaném záznamu si napsal: *Nečekal jsem, že má slova budou mít takový ohlas ve veřejnosti. Ani jsem nečekal, že je v té době uveřejní Literární noviny doslova, beze změny, myslím, jak se říká, že Pán Bůh těch pár dní nebyl doma. Ale tím okamžikem, kdy to tak nečekaně promiklo na veřejnost, navršilo se na mne břemeno, na něž jsem nebyl připraven. Okamžik vystoupení navždy změnil Hrubínovi život, vnitřní život, vnitřní svět...*

Lešany, Chlum u Třeboně a Praha byla místa, která inspirovala Hrubína básníka. Chlum ho inicioval při psaní básní, které ho znovu navrátily do literatury v polovině padesátých let, rytmus prázdninového času, typy domácích i hostů, kteří sem přijížděli, byly mj. předobrazem jeho první původní divadelní hry *Srpnová neděle* (1958).

Ilustrace Kamila Lhotáka z Hrubínovy knihy *To je jízda, to je let* (Památník národního písemnictví).

František Hrubín přátelům často věnoval rukopisy svých básní, které pojímal jako malé originální bibliofíle (Památník národního písemnictví).

František Hrubín na karikatuře Jaroslava Kánčla z roku 1964 (Památník národního písemnictví).

Jaroslavu Seifertovi v červenci 1950 napsal: *Jsem vlastně poprvé v jižních Čechách. Rozdíl mezi lidmi u nás v Lešanech a tady je velký. Všechno se tu odbyvá jaksi potichu, neslyšíš křik a nadávky, ani psi tu tak neštěkají. Ale abych Vám řekl pravdu, je mi tu trochu smutno. Snad je to tím, že se mi stýská po hovorech s dobrými přáteli. Dřív to tak člověk necítil jako dnes, kdy nás už deset let ubývá... Když tak odcházejí, zdá se mi, jako by kolem nás padaly zdi. Hlavně to cítím ve snech. Takové sny jsem mival tak uprostřed války: každou noc v nich mluvím s nebožtíky, kteří o tom neví, že jsou mrtví, a já prožívám hrozné úzkosti, abych jim to neopatrným slovem neprozradil.*

Šedesátá léta byla z tvůrčího pohledu pro básníka požehnaná. Hrubín ve spolupráci s Jirím Trnkou připravil pro děti *Spalíček veršů a pohádek*, vyšly mu básnické sbírky, novela (*Zlatá reneta*), vzpomínky (*Lásky*), napsal divadelní hry a filmové scénáře, které se hrály a natočily (v roce 1964 realizoval František Hrubín s Otakarem Vávrou filmovou podobu *Romance pro křídlovku*).

V roce 1971 odešel z pozemské pouti bytostný Básník, který v životě i ve verších hledal hloubku i rovnováhu. Pochován je na Vyšehradském hřbitově.

Doc. PaedDr. Iva Málková, Ph.D.

Škola v Lešanech. Fotografie Josefa Dvořáka z třicátých let 20. století (Sbírka Vojtěchů Pavelčík).

Rybník Návěsník v Lešanech. Vlevo záměcký areál. Fotografie Josefa Dvořáka z třicátých let 20. století (Sbírka Vojtěchů Pavelčík).

Přátelské setkání ve Slapech v roce 1937. Zleva: František Hrubín, Jan Cep, Anna Obrtelová, Emanuel Frynta, Vilém Opatrný a Jan Zahradníček (Památník národního písemnictví).

Zdeněk Kalista

* 22. 7. 1900, Benátky nad Jizerou

† 7. 6. 1982, Praha

Otakar Mrkvíčka: Kalista radostný a plný naděje. Karikatura básníka, která dobře vystihuje charakter jeho poezie. Kresba černou tuší z dvacátých let 20. století (Památník národního písemnictví).

Zdeněk Kalista: Cesta po českých hradech a zámcích. Kniha, kterou na začátku sedmdesátých let nakladatelství Práce muselo vyřadit z edičního plánu; poprvé vyšla až v roce 1993. Ctenáři zde najdou i kapitolu o Benátkách nad Jizerou (Památník národního písemnictví).

Fialky u paty parkánu zámeckého
zbyly tu po mém hvězdáři,
tmavě jako zamýšlení jeho,
když sestupoval z nebe,
tmavě jak hlubina oblohy noční,
jejíž stín modrořialový
se zachytil na jeho škorních.
A znovu a znovu mě lákaly,
abych šel za tebou,
hvězdáři můj,
od hvězdý k hvězdě
se svými sny.
Šel jsem a šel jsem a šel jsem.
Podě mnou rodný můj dům,
městečko rodné, rodná země,
nade mnou prostor a čas.
Uváben krásou marnosti
šel jsem bez konce
drahami snů svých a hvězd.
Až jednoho dne jsem stanul
pod parkánem benátského zámku
v tmavé barvě fialek zaklet
a nechápaje nic
z náhlé skutečnosti svých
osmasedmdesáti let.

Báseň Tycho de Brahe
z poslední sbírky
Zdeňka Kalisty *Veliká noc*,
kterou napsal
již po svém oslepnutí.

Narodil jsem se 22. července 1900 v ranních hodinách. Byla bouře v tu chvíli – znamení nepokojných dob, do nichž jsem vcházel. Ale pak přišla krásná letní neděle. V Benátkách byla pouť – den svatě Maří Magdalény, patronky děkanského kostela. Na náměstí už stály některé z bud, které den nato, v pondělí, měly zaplnit velký rynek živým, hlučícím poutovým jarmarkem. Po síních starých domů, jež tehdy obklopovaly toto náměstí, i po domech v uličích táhla se vůně čerstvě napečených koláčů, pečeni a jiných dobrot, neboť pouť se tehdy slavila u nás ještě v plném lesku. [...] Byl pokoj a v městečku čas hojnosti.

Zdeněk Kalista: *Po proudu života* (1)

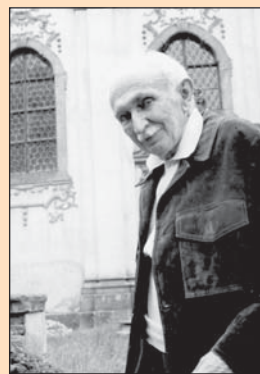
Tvůrčí i organizační duch Zdeňka Kalisty zabírá úžasnou šíři kulturních a vědeckých zájmů – byl nejen historikem, ale i básníkem, esejistou a dramatikem, překladatelem, také kritikem, teoretikem i historikem literatury, redaktorem kulturních časopisů a v neposlední řadě i vysokoškolským pedagogem. Byl však i politickým vězněm padesátých let a spisovatelem pronásledovaným nepřízní komunistického režimu, jehož tvorbu už příští generace neměly poznat.

Dětství a mládí prožil v benátské měšťanské škole. Jeho tatínek Josef Kalista byl totiž jejím ředitelem, ve škole bydlel, a také se zasloužil o její přestavbu. Na studiích na Karlově univerzitě se Zdeněk Kalista pod vlivem Josefa Pekaře rozhodl pro vědeckou dráhu historika.

Jeho studentská léta však nebyla vyplněna jen plným studiem historie. Mladý bouřlivák, revoltující proti měšťáctví, sociální nespravedlnosti a vůbec všemu tradičnímu pořádku, se sblížil s uměleckou mládeží, orientovanou na socialismus a komunismus. Zdeněk Kalista byl jednou z vůdčích osobností skupiny, kterou literární historie nazvala českou poválečnou literární avantgardou. Přátelil se zvláště například s Jiřím Wolkrem, Vítězslavem Nezvalem, A. M. Píšou, Konstantinem Bieblem. Ve svých sbírkách ze začátku dvacátých let (*Ráj srdce, Jediný svět a Vlajky*) se představuje jako básník sociální, zdzuchovnělé lyriky, zachycující i vlnu českého exotismu a poetismu a vyznačující se výraznou hudebností. Vlastní tvorbou i výběrnými překlady tak pomáhal přetvářet český verš, jak o něm napsal bystrý kritik Bedřich Fučík, který jej také považoval za *sám střed, nebo jeden ze středů kruhů mladé literární generace*. Když se však ideály sociální spravedlnosti začaly v levicovém umění měnit a nastával čas tídní nenávisti a do umění vstoupila tendenčnost a jednoduchá srozumitelnost omezující tvůrčí svobodu, Kalista šel jinou cestou, začal hledat duchovní principy lidského života. Posledním milníkem byla tatínkova smrt o Vánocích v roce 1923. Tento zážitek vyvolal úvahy o chaosu, prázdnotě, nicotě a konečnosti v protikladu k řádu, nekonečnosti, věčnosti, Božímu řádu. Odvrat od ateistického komunistického materialismu znamenal i dospělost mladého muže ve smyslu přijetí zodpovědnosti za svůj vlastní život, studia rychle dokončil disertační práci *Mládí Humprechta Jana Černína z Chudenic* (s podtitulem *Zrození barokního kavalíra*) a stal se asistentem a později docentem na filozofické fakultě v Praze.

Avšak i Kalistovy práce historické nesou výraznou pečeť jeho literárního nadání, takže vysoká odborná kvalita je tu spojena s čtenářskou přístupností. Celý život se věnoval baroknímu období a zasloužil se o nový pohled na tuto etapu českých dějin (například *České baroko, Valdštejn, Ctihodná Marie Elekta, Česká barokní gotika, Století andělů a dáblů*). Základní směřování baroka viděl ve snaze poznat Boha skrze tento svět, zastihnout v jeho realitě absolutno, v přirozeném nadpřirozené. Věnoval se i postavě Karla IV. (*Karel IV – jeho duchovní tvář, Karel IV. a Itálie*), lákalo ho i starší přemyslovské období (*Blahoslavená Zdislava z Lemberka*). Svůj životní příběh v kontextu českých kulturních dějin vypsal v obsáhlých pamětech *Po proudu života*.

Dvakrát byl tvůrčí rozběh Zdeňka Kalisty násilně přetřzen. V roce 1951 byl zatčen a v politickém procesu odsouzen na patnáct let do vězení za „velezradu“, která nebyla řádně dokázána, zato bylo v rozsudku odsouzeno jeho bádání o baroku: *Obviněný Zdeněk Kalista patří mezi ony travčivé studny, kteří ve službách Vatikánu a vši politické a hospodářské reakce vyzdvihují právě ony epochy českých dějin, které znamenají úpadek českého národa a české kultury, aby tím český lid byl odvrácen od skvělých revolučních tradic svých dějin. [...] Nevídá, že ona nádhra barokních chrámů, barokních paláců, života barokních kavalírů vyrostla z nejstrašnějšího útluku našeho pracujícího lidu, který byl ponechán v hmotné, kulturní a duchovní bídě ...* Po návratu v roce 1960, nemocný a jen s minimálním důchodem, hledal velmi obtížně uplatnění v existenčním zápase; po krátkém období volnosti okolo roku 1968 však doba normalizace znamenala definitivní publikační zákaz. Přesto pracoval dále, jeho rukopisy z pozůstatosti jsou vydávány až po roce 1989. Druhou katastrofou jeho života byla pak ztráta zraku v polovině sedmdesátých let. Ani tehdy však nerezignoval, své úvahy psal po paměti na psacím stroji a texty redigoval s pomocí přátel (*Tvář baroka*). Zemřel na prahu léta roku 1982 v Praze, ale pohřben byl do rodniného hrobu v Benátkách nad Jizerou na Novobenátském hřbitově. PhDr. Renata Ferklová

Baroko a jeho historie. Zdeněk Kalista v roce 1975 v Mnichově Hradišti před kaplí sv. Anny v bývalém kapucinském klášteře, kde je pochován Albrecht z Valdštejna. Fotografie Josef Černý (Památník národního písemnictví).

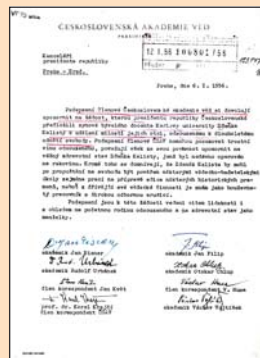
Nové Benátky, dnes část města Benátky nad Jizerou, skola před přestavbou v roce 1904 (Památník národního písemnictví).

Svěcení nové přestavěné školy v roce 1908, pohled přes původní zástavbu náměstí. Kalistovi zde bydleli až do tatínkova odchodu do penze, tedy do roku 1920 (Památník národního písemnictví).

Věžský trojplet – jako do zločineckého alba – svědčí o velkém utopení Zdeňka Kalisty při výsleších ve vězení Státní bezpečnosti a ve vazbě na Pankráci v letech 1951 až 1952 (Památník národního písemnictví).

Je třeba ocenit statečnost kolegů, členů ČSAV, kteří v roce 1956 podepsali žádost o milost prezidentu republiky pro Zdeňka Kalistu: Jan Eisner, Rudolf Urbánek, Jan Filip, Otakar Chlup, Václav Vojtěšek, Jan Květ, Karel Krejčí, Václav Husa. Tato žádost, stejně jako všechny následující, byla zamítnuta s odůvodněním, že *účet trestu byl splněn jen částečně*, protože všech stále ještě považuje trest za nepřiměřený a je stále ještě *příliš nábožensky založen* (Památník národního písemnictví).

Zřizovatelé: Národní muzeum – Matice česká, sekce Společnosti Národního muzea, ve spolupráci s městem Benátky nad Jizerou – září 2014

Typografie, tisk: FAST reklamní studio s. r. o., Praha 10

Kontakt: Matice česká, Václavské náměstí 68, 115 79 Praha 1, tel. 224 497 333, matice_ceska@nm.cz.